

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Zpívané rituály v mateřské škole

Vypracoval: Martina Marková

Vedoucí práce: **Mgr. Karel Daňhel**

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 31. března 2014

.....

Marková Martina

Poděkování

Touto prací bych ráda poděkovala všem, kteří mě neochvějně podporovali a stále podporují, tedy vedoucímu bakalářské práce Mgr. Karlu Daňhelovi za jeho trpělivost, cenné rady, podněty a inspiraci. Můj velký dík patří i mé rodině a mým kolegyním z MŠ Dobrá Voda u Českých Budějovic za zázemí a podporu během celého studia.

Abstrakt

Svou bakalářskou práci jsem zaměřila na uplatňování hudebních činností v rituálech mateřské školy. Měla by být příspěvkem a pomocníkem učitelek mateřských škol při tvorbě třídního kurikula a dále může být studijním materiálem pro budoucí učitelky mateřských škol. Ve své práci jsem vycházela z citované literatury, ze své praxe a z výzkumu. Práci jsem rozdělila na části teoretickou, praktickou a výzkumnou. Teoretická část seznamuje se současným pojetím hudební výchovy, s cíli hudebních činností, pedagogickými zásadami, osobností učitele při hudebních činnostech. Dále pak je zaměřena na výklad pojmu rituál a zpívaný rituál a jeho uplatnění v řádu dne a roku v mateřské škole. Praktickou část tvoří sborník písní - zpívaných rituálů s uplatněním hudebních činností a s metodickým komentářem. Hudební ukázky vychází z lidové tvorby a některé písničky, koledovačky a koledy jsou autorské. Ve výzkumné části jsem zjišťovala stávající stav, využívání zpívaných rituálů v kontextu dne a roku v mateřské škole, možnosti využití hudebních činností při těchto rituálech a získávání zdrojů doplňování metodického zásobníku o zpívané rituály v mateřské škole. V DVD ukázkách pak jsou navrženy možnosti využití.

Klíčová slova: hudební činnosti, zpívaný rituál, mateřská škola, děti

Abstract

The thesis deals with music activities employed in nursery rituals. It is aimed to become a useful tool for nursery teachers, helping them to create a class curriculum. Besides, it may be used as a study material for the future nursery teachers. The paper is based on the literature cited, my own experience and also my research. The thesis is divided into three parts – a theoretical, practical and research part. In the theoretical part, a contemporary approach to music education is introduced. This part also deals with goals of the music activities, educational principles and personality of the teacher during these activities. Finally, the terms “ritual” and “singing ritual” are defined and the implementation of these singing rituals within the daily and annual routines is explained. The practical part of the thesis consists of a collection of songs. These are the singing rituals with the applied music activities, including a methodical commentary. The choice of the songs was based on folk traditions, with some of the songs and carols being authorial. The research part of the paper is concerned with a survey of the contemporary situation, the way the singing rituals are used during the day and year at a nursery and with the various possibilities of using music activities during these rituals. This part also deals with acquiring sources for the methodical folder concerning these nursery singing rituals.

Besides, some ideas for using the rituals are suggested on the DVDs.

Key words: music activities, singing ritual, nursery, children

Obsah

Úvod	8
1. Teoretická část	10
1.1 Hudební činnosti v MŠ.....	11
1.1.1 Význam hudby pro rozvoj dítěte.....	11
1.1.2 Muzikoterapie.....	11
1.1.3 Definice hudebních činností.....	12
1.1.4 Zastoupení hudebních činností v současných kurikulárních dokumentech - současné pojetí hudebních činností	12
1.1.5 Cíle hudebních činností.....	13
1.1.6 Metody a formy práce při hudebních činnostech.....	16
1.1.7 Osobnost učitele při hudebních činnostech.....	17
1.1.8 Využití hudebních činností při zpívaných rituálech.....	17
1.1.9 Kompetence, ke kterým děti vedeme.....	20
1.2 Rituály	21
1.2.1 Definice.....	21
1.2.2 Rituály a zpívané rituály v mateřské škole.....	21
1.2.3 Hudební činnosti jako součást rituálů.....	22
2. Praktická část	23
2.1 Cíle praktické části.....	24
2.2 Metodický zásobník.....	24
2.2.1 Denní zpívané rituály.....	24

2.2.2	Roční zpívané rituály.....	31
2.3	Využití v praxi, praktická ukázka na DVD.....	38
3.	Výzkumná část.....	39
3.1	Téma výzkumu.....	40
3.2	Výzkumný problém.....	40
3.3	Stručné shrnutí dosavadního stavu řešené problematiky.....	40
3.4	Cíl výzkumu.....	40
3.5	Metodika výzkumu.....	41
3.6	Výsledky šetření.....	42
Závěr.....	47
	Seznam použité literatury.....	48
	Přílohy.....	51

Úvod

Citát:

„Komunikace prostřednictvím umění zvyšuje citlivost vnímání člověka a ten se stává lidštějším, více společenským a méně osamělým.“

Z. Mátejová (Mátejová in Šimanovský, 1998)

Ve své bakalářské práci se zabývám problematikou využití hudebních činností při zpívaných rituálech mateřské školy. Uvádím teoretické poznatky vlivu hudby na rozvoj dítěte, k čemu hudba děti vede.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala z důvodu zájmu o hudební činnosti. Při své pedagogické praxi v mateřské škole jsem se setkala s různými možnostmi využívání hudebních činností při zpívaných rituálech. To byl hlavní důvod a motivace k napsání bakalářské práce na toto téma a utvoření metodického zásobníku zpívaných rituálů s využitím různých hudebních činností. Hudební činnosti mohou přispívat k rozvoji tvořivosti, spontánnosti, prosociálního chování, představivosti a prožitkového učení.

Teoretickou část bakalářské práce jsem rozčlenila na dvě hlavní části. V první části se zabývám významem hudby pro rozvoj dítěte, definováním hudebních činností, zastoupením hudebních činností v současných kurikulárních dokumentech mateřské školy a metodami a formami práce při hudebních činnostech. Ve druhé části se zabývám rituály, zpívanými rituály doplněnými o hudební činnosti a jejich uplatňováním v mateřské škole.

V praktické části uvádím metodický zásobník využití různých možností hudebních činností při zpívaných rituálech. Praktická část je doplněna DVD, kde jsou uvedeny ukázky hudebních činností při zpívaných rituálech v kontextu dne a roku.

V části výzkumné se zabývám zjištěním, do jaké míry jsou využívány hudební činnosti při zpívaných rituálech v mateřské škole, jaké jsou možnosti získávání zdrojů

těchto rituálů.

Citlivá dětská duše je velmi vnímavá na spontánně příjemné podněty, které dítě pozitivně ovlivňují. K pozitivním činnostem a věcem se rádi vracíme. Radostný prožitek z hudby, který dítě má, pak jej motivuje k návratům k písničce nebo k hudební činnosti, které na něj zapůsobily.

V dnešní době nemají děti takovou potřebu zpívat, neprocvičují svůj hlas, a tak se jejich hlasové a hudební možnosti postupně snižují. Proto je úkolem dospělých vyhledávat další možnosti využití hudebních činností a podnítit jejich zájem o hudbu a zpěv.

1. Teoretická část

„Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání má smysluplně obohacovat denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytovat dítěti odbornou péči.“ (Smolíková a kol., 2004, s. 5)

„Předškolní věk dítěte je nesmírně důležité období, v němž se probouzí vlivem prostředí vrozené či dědičné dispozice. Jejich zrání má své psychické zákonitosti. Proto základem pro zkvalitnění veškeré hudebně výchovné práce v předškolním věku je důkladné poznání hudebnosti dítěte a prostředí, v němž vyrůstá.“ (Kodejška, 1991, s. 5)

„Je úkolem školy, celého školského systému, ukazovat dětem i v této sféře cestu, aby až budou dospělí, dokázali hudbu aktivně vnímat, provozovat, aby se jí uměli obohatit, aby dovedli odlišit kvalitu od braku, aby jim hudba usnadnila přístup i k jiným oblastem lidského konání.“ (Holec, 2001, s. 15)

1.1 Hudební činnosti

1.1.1 Význam hudby pro rozvoj dítěte

Hudba má nezastupitelné místo v rozvoji dítěte. Hudební činnosti v mateřské škole působí na motorický, kognitivní, emoční, motivační a sociální vývoj dítěte předškolního věku.

Autorky knihy *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími* (Raková, Štíplová, Tichá, 2009, s. 9) uvádí: „ Aktivní vnímání a bezprostřední prožívání přiměřených hudebních podnětů kultivuje dětskou duši a pomáhá překonat povrchnost, k níž vede současný konzumní způsob života. Dětská duše je velmi citlivá, vnímavá, spontánně přijímá podněty, které jí obklopují a ovlivňují ji jak pozitivním, tak v negativním směru. Zážitky a zkušenosti z raných let si dítě nese s sebou po celý další život.“

1.1.2 Muzikoterapie

Muzikoterapii můžeme využít u dětí jako formu relaxace spojené s hudbou. Hudba pomáhá zbavovat se vnitřního napětí, děti pak lépe zvládají nejrůznější problémy, např. s usínáním, úzkostí, nervozitou, aj. V mateřské škole můžeme využít

prvky muzikoterapie při uspávání s hudbou využitím ukolébavek, při probouzení s hudbou, hudební meditaci. Vytvoříme tak dětem zpívaný rituál spojený s poslechovou činností.

Zpívané rituály s prvky muzikoterapie můžeme uplatnit i při integraci dětí se specifickými výchovně vzdělávacími potřebami a tak jim pomoci při adaptaci a začleňování do dětského kolektivu. Při pravidelně se opakujících činnostech tyto děti získávají jistotu a nejsou zbytečně ovlivněny stresem v přechodových momentech mezi činnostmi.

1.1.3 Definice hudebních činností

Hudební činnosti rozvíjí vrozené vlohy hudebních schopností a dovedností. Mezi nejčastější hudební činnosti, které probíhají v mateřské škole, patří poslechové, pěvecké, pohybové a instrumentální činnosti.

Holas (1995, s. 38) definuje: „ Hudební výchova představuje důležitou složku komplexní estetické výchovy. Základem všeobecné hudební výchovy je výchova hlasová, pěvecká a intonační, rozvoj hudebně tvořivých schopností, poslechových zkušeností a dovedností.“

1.1.4 Zastoupení hudebních činností v současných kurikulárních dokumentech - současné pojetí hudebních činností

Při zařazování hudebních činností a zpívaných rituálů v organizaci dne a roku vycházíme ze současného pojetí předškolního vzdělávání, které vychází z Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Orientuje se k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získalo předpoklady pro celoživotní vzdělávání. Hudební činnosti nejsou samostatnou složkou, ale jednou z oblastí důležitých pro vývoj předškolního dítěte a utváření dětské osobnosti.

Holec (2001, s. 3) uvádí: „ V Rámcovém programu pro předškolní vzdělávání je hudební výchova integrována jako jedna ze součástí komplexního působení na dítě v předškolním věku. Hudební výchova není chápána jako samostatná složka výchov, nýbrž je jedním z mnoha segmentů, které komplexně zasahují dítě předškolního věku, rozvíjejí je v tomto specifickém věkovém období a v konečné fázi je připravují na vstup

do základní školy. Těžiště je tu položeno na vytváření základních hudebních dovedností, jejichž prostřednictvím se rozvíjí celý komplex hudebních schopností, dále na vznik estetického zážitku, resp. prožitku, který pak vede k zaujímání citového postoje k hudební percepci, reprodukci a produkci a následně k hodnotícím stanoviskům, a konečně v Rámcovém programu pro předškolní vzdělávání zaujímá důležité místo výchova ke kooperaci, schopnosti spolupracovat a nejen soupeřit, respektovat se navzájem, nechat se inspirovat. Nicméně hudební výchova i v tomto smyslu a v prostředí mateřské školy si ponechává svůj činnostní charakter. O hudbě nelze být krásnými slovy mluvit, hudbu je třeba aktivně pozorovat, pokoušet se o ni, hledat rozmanitá řešení, opakovaně se s ní střetávat, ba i utkávat.“

1.1.5 Cíle hudebních činností

Cílem hudebních činností v mateřské škole je položit dobré základy hudebního cítění a utváření vztahu ke kulturním a uměleckým hodnotám každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb. Současný systém integrovaného vzdělávání je postaven na prolínání různých činností, využívání různých forem a metod práce. Hudební činnosti můžeme uplatňovat v průběhu celého dne, při všech činnostech MŠ. Hudební činnosti využíváme i při rituálech MŠ, jsou začleňovány jak v průběhu organizace dne, tak do školních a třídních vzdělávacích programů. Cíle hudebních činností jsou využity ve všech pěti oblastech Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Z něho vychází i Holec (2001, s. 4 - 15) :

„ I. Dítě a jeho tělo

Koordinace pohybu se dobře procvičuje v koordinaci s hudbou, především s její rytmickou složkou, pohybem lze však reagovat i na změny dynamiky (síly), tempa (rychlosti) i na výškový pohyb melodie. Hudebně pohybové hry jsou nanejvýš vhodným prostředkem teprve vznikajících kontaktů dítěte s hudbou. Pohybová složka by tedy měla být spíše úspornější, zato rytmicky v souladu s hudbou. Pak totiž má tato činnost smysl, protože významně rozvíjí rytmické cítění dětí.“ Při zpívaných rituálech pak využíváme doprovod hrou na tělo, na nástroje Orffova instrumentáře, na netradiční doprovodné nástroje a doplňujeme zpěv jednoduchým pohybem.

„Dýchání je koordinovaný pohyb dýchacích, především mezižebních svalů. Jsou to pohyby zautomatizované, vykonávané neuvědoměle. V hudební výchově by se měl nádech a výdech spojovat s hudebním rytmem, případně metrem.“ Holec (2001, s. 4 - 15)

Při hudebních činnostech v mateřské škole se děti těmto návykům učí, proto začátky jsou velmi složité. Nesprávné dýchání se u dětí projevuje zdviháním ramen. Při pravidelném využívání zpívaných rituálů se děti dostávají častěji k hudebním činnostem a tak získávají lepší návyky zpívaného projevu.

II. Dítě a jeho psychika

Holec (2001, s. 4 - 15) uvádí: „Rozvoj komunikativních dovedností umožňuje člověku dorozumět se s okolím. Schopnost komunikovat je mj. ovládnutím a pochopením určitých signálů, symbolů, znaků, vyjadřovacích prostředků. Komunikace prostřednictvím hudby předpokládá porozumění hudebnímu jazyku, hudebním vyjadřovacím prostředkům, zákonitostem hudebního sdělení. K hudebním vyjadřovacím prostředkům patří např.: rytmus, metrum, tempo, melodie, dynamika, fráze, výška tónu, barva tónu, instrumentace, harmonie, formální výstavba atd.“

Využíváním zpívaných rituálů nabízíme dětem jiný způsob komunikace. Tento způsob je jim ale velmi blízký a pro ně zajímavý. Tyto činnosti ovlivňují jak rozvoj dovedností řečových a jazykových receptivních i produktivních, tak i hudební rozvoj dětí.

Holec (2001, s. 4 - 15) upozorňuje na rozvoj paměti, pozornosti, představivosti a fantazie: „Hudební paměť, pozornost i představivost jsou důležité vlastnosti, které se později uplatní třeba při poslechu hudby. Hudba je umění, které probíhá v čase, a abychom se mohli k jejím jednotlivým úsekům vracet, je třeba si je dobře pamatovat, představovat, vybavovat. K dobrému zapamatování je nezbytná pozornost, která znamená určité volní úsilí, zaměřenost, ale též povědomost o tom, co je si třeba zapamatovat, nač se soustředit, a schopnost rozlišit v hudebním proudu jednotlivé významové a výstavbové elementy.“

Hudebními činnostmi však nerozvíjíme pouze hudební paměť. Při zařazování zpívaných rituálů rozvíjíme pozornost a paměť obecně. Děje se již osvojováním nového rituálu, písňe či hudebně – pohybové hry.

III. Dítě a ten druhý

Holec (2001, s. 4 - 15) hodnotí: „Spolupráce, kooperace při rozmanitých činnostech je člověku vlastní. Dosahuje při ní lepších a větších výsledků. V hudbě se sice lze uplatnit sólově a není zanedbatelné, avšak hudba je obor lidské činnosti namnoze kolektivní, který předpokládá velice úzkou součinnost zúčastněných aktérů, a to jak v komorních žánrech duem počínaje, tak až po velká uspořádání vokální a instrumentální. Tak vzniká a upevňuje se v rámci hudební produkce pocit zodpovědnosti za kvalitu vlastního výkonu, který je další ze součástí kooperace.“

V mateřské škole uplatňujeme kooperaci při hudebních činnostech a zpívaných rituálech nejčastěji při zpěvu a zpěvu s pohybovým doprovodem, kdy učitelka frontálně působí na skupinu dětí. Můžeme využít například různé ozvučné pomůcky, netradiční doprovodné nástroje, bubínky ale i Orffův instrumentář, na který děti hrají ve dvojicích, trojicích nebo ve skupině. (viz Příloha, obr. 1 – 5). Taktéž dochází k rozvoji vzájemné kooperace dětí při zpěvu ve dvojicích, trojicích, sboru, kdy dítě musí při zpěvu kooperovat s kamarády, domluvit se na rituálu, písničce, pohybovém doprovodu.

VI. Dítě a společnost

Holec (2001, s. 4 - 15) shrnuje: „Lidský svět je úzce spjat s různými druhy zábav a slavností. Někdy slavnosti mají až magický ráz, neboť jsou spojovány s rozličnými událostmi v běhu přírody nebo života člověka. Nezřídka se v těchto slavnostech uplatňuje hudba. Hudba a píseň zní při vítání nového člověka na svět, při jeho vstupu do života po maturitě či při promoci, při svatebním obřadu atd. Jiným druhem slavností jsou oslavy běhu roku, zejména Vánoc a Velikonoc. Hudbou odedávna vítal lid jaro a další důležitá období roku.“ (viz Příloha, obr. 6)

Různé slavnosti, roční rituály, besídky a setkávání dětí s veřejností, které pořádáme v mateřské škole, jsou dobrou příležitostí, při níž s dětmi uplatníme osvojený repertoár vokální, instrumentální i taneční. Slavnosti a roční rituály jsou

výborným prostředkem pro citovou výchovu dětí. Děti poznávají pravidla společenského soužití a zároveň se podílí na jejich spoluvytváření, rozvíjí se u nich základní kulturně společenské postoje. Zároveň se při organizaci slavnosti, ročního rituálu u dětí rozvíjejí receptivní a produktivní dovednosti, tvořivost, tříbí se vkus, rozvíjí se základní dovednosti vokální i instrumentální.

V. Dítě a svět

Holec (2001, s. 15) uvádí: „Program v této poslední složce ani nehovoří o konkrétních úkolech v hudební oblasti. Přesto je nabíledni, že dítě, které vrůstá do světa ostatních lidí, do přírody, planety Země, vesmíru, se na své cestě setkává s hudebními podněty na každém kroku. Hudba je implicitně obsažena v lidském životě.“

Proto vidím využívání zpívaných rituálů jako vhodnou formu vzdělávací nabídky, kdy je lze zařazovat v různých činnostech mateřské školy a obohatit tak program činností mateřské školy. Výběrem tématu zpívaného rituálu pak můžeme motivovat děti k činnosti, kdy se seznamují s prostředím, ve kterém žijí, při vytváření podvědomí o přírodním a kulturním prostředí a o živé a neživé přírodě. Například zařazování zpívaného rituálu otvírání a zavírání lesa, rituálu před pobytem venku, apod.

1.1.6 Metody a formy práce při hudebních činnostech

„Rozvojové předpoklady a možnosti dětí vyžadují uplatňovat v předškolním vzdělávání odpovídající metody a formy práce. Vhodné jsou metody prožitkového kooperativního učení hrou a činnostmi dětí.“ (Smolíková a tým autorů, 2004, s. 6)

„Důležité je, aby děti nebyly pouhými pozorovateli, ale aby byly vtaženy do hudebních aktivit a mohly si tak osvojovat techniky nejrůznějších hudebních činností. Žádná koncepce nepřinese očekávané výsledky, pokud není opřena o kvalitní práci učitelek mateřské školy.“ (Kodejška, 1991, s. 52)

„Základním prostředkem pro zvýšení účinnosti hudební výchovy v mateřské škole je respektování individuálního nebo skupinového zřetele v rozvoji hudebních schopností dětí předškolního věku. Pro správné stanovení dynamiky jejich rozvoje je nezbytné včasné zjištění kvality hudebních schopností i znalost kvality hudebního

prostředí v rodině. Velkou péčí je rovněž třeba věnovat výběru hudebního materiálu, časové dotaci a obsahové propojenosti hudebních činností s ostatními činnostmi.“ (Kodejška, 1991, str. 57)

Při zpívaných rituálech v mateřské škole uplatňujeme metody nápodoby, kdy dítě opakuje předvedenou píseň učitelkou / učitelem. Metody reprodukce, kdy dítě dokáže samostatně zopakovat rituál a metody samostatného objevování hudby, které využíváme nejvíce při poslechových činnostech. Denní rituály vhodně motivují a svým pojetím umožňují společně rozvíjet děti s ohledem na jejich rozdílné schopnosti a předpoklady. Touto motivací pak můžeme individuálně přistupovat k možnostem a specifickým potřebám jednotlivých dětí. Uplatněním zpívaných rituálů pak rozvíjíme také kooperační učení a podněcujeme k prožitkovému a situačnímu učení.

1.1.7 Osobnost učitele při hudebních činnostech

Osobnost chápeme jako strukturu vlastností člověka, jeho schopností, charakterových a volných vlastností, temperamentu, potřeb a zájmů, které určují konkrétní společenské vztahy.

Učitelka, učitel v mateřské škole působí na dítě svými chování, vystupováním, projevem, a tak je jednoznačné, že osobnost učitele hraje v pedagogice klíčovou úlohu. Důležitou roli při hudebně pedagogické komunikaci hrají nejen hudební znalosti, ale i osobnostní vlastnosti učitele, jeho pedagogický takt, schopnost sociálního kontaktu se žáky i kolegy a efektivní řízení hudebních činností i organizační dovednosti.

1.1.8 Využití hudebních činností při zpívaných rituálech

Pěvecké činnosti

Holec (2001, s. 8 -12) uvádí: „Mezi vokální činnosti řadíme v mateřské škole především zpěv písní a rozmanitých popěvků. Vokální činnosti tak mají za cíl kultivovat dětský hlasový projev, vytvořit elementární správné pěvecké návyky a získat určitý základní písňový repertoár, který obsahuje oblíbené písně. V hlasové výchově se postupně zaměříme na vytvoření asi tří pěveckých návyků: správný postoj při zpěvu, polohlasný zpěv, využívání zpěvného tónu.“

Pro nácvič písne využíváme metodu vokální imitace, tedy nápodobu. Píseň rozdělíme na několik částí, které postupně nacvičíme a pospojujeme. Pro přesný zpěv je vhodné připojit doprovod na hudební nástroj, který je melodickým vzorem a navíc přináší i jednoduchou harmonii. Pro osvojování nové písničky, zpívaného rituálu můžeme využít různé způsoby procvičování: zpěv - rychle, pomalu, nahlas, potichu; štafetový zpěv; zpěv podle nálady – veselý, smutný, s hněvem; hudební tichou poštu; zpíváme svá jména; hlaholení zvonů – každý zpívá své bim-bam; hudební hru na ozvěnu; písničkový mišmaš (dvě skupiny – každá skupina zpívá jinou písničku); melodické hádanky broukáním apod. Zpívané rituály nám napomohou k utváření pěveckých návyků.

Pohybové činnosti

Dvořáková (2006, s. 55) objasňuje: „Hudba děti motivuje k lepší kvalitě pohybu – lze pozorovat, že se při hudbě snaží o estetičtější, lepší pohyb. Při dynamickém tempu je při těchto činnostech pozitivně ovlivněna i zdatnost dětí. Zároveň se u nich rozvíjí schopnost vnímat rytmus, tempo, melodii, dynamiku, členění skladby a její charakter, cvičí se pohyb a orientace v prostoru, různé prostorové změny a útvary, pomocí rytmických celků a tanců se rozvíjí i pohybová paměť.“ Děti v mateřské škole se učí vyjadřovat říkadla, písne nebo i zpívané rituály v základních pohybech podle hudby, v tanečních hrách, při dramatizaci písni. K rozvoji pohybového vyjádření přispěje též zařazování zpěvu písne nebo rituálu doplněného pohybovou činností za doprovodu klavíru, dětských hudebních nástrojů nebo hudebních nahrávek a vyjadřovat jimi hudebně výrazové prostředky, např. Kolo, kolo, mlýnský a Kolo (viz sborník).

„Hudebně pohybová výchova mohla u nás čerpat i z živého bohatství folklóru a z rozsáhlé literatury o něm, díky obětavým sběratelům lidových písni, her a tanců (Bartoš, Sušil, Plicka, Erben, Zíbrt atd.). O tom svědčí i stále živé, osvědčené a používané množství dětských lidových říkadel, písni, tanců a her.“ (Kulhánková, 2010, s. 11)

Při zpívaných rituálech s pohybovou činností směřujeme děti k citlivému vnímání hudebního doprovodu a hudebních kontrastů (rychlost, výška tónů, změny tempa, hlasitosti, rozlišování taktů). Zařazujeme pohybovou improvizaci ke hře

na nástroj učitelky, na reprodukovanou hudbu, na rytmické motivy na zadání (např. zvíře, bytost z pohádky, robot, jak rostou stromy...). Uplatňujeme vázané pohyby ve dvojicích, tanec, houpání, pochod, pohybová improvizace se šátky, se stuhami; tanec rukou; roztančená zrcadla; dramatizace děje písničky, figurujeme slova, hudební pohádky, ukolébavky. Všechny tyto improvizace můžeme využít při zařazování zpívaných rituálů v denním a ročním kontextu v mateřské škole.

Poslechové činnosti

Holec (2001 s. 12 - 13) uvádí: „ Na elementárním stupni může být poslechem i prostá písnička, krátká, neproblematická instrumentální skladbička, improvizace či jiná přiměřená hudební ukázka. Nejde přitom o žádné hluboké analýzy, ale o vznik dovednosti poslouchat, soustředit se na poslouchané a svůj dojem z poslechu jednoduše slovně sdělit. Děti by se měly naučit ohleduplnosti při sledování výkonu hudebníka, nebavit se, nerušit, ale pozorně naslouchat. Tomu napomůžeme, když dětem uložíme nějaký snadno splnitelný úkol, který po skončení poslechu vyhodnotíme a přiměřeně oceníme.“ Základními poslechovými činnostmi u nejmladších dětí je vnímání a rozlišování různých zvuků, barev tónů, zvuků zvířat a z přírody, utváření zvuků na různé dětské hudební nástroje, poslech zpěvu kamaráda nebo učitelky. Poslechové činnosti se zaměřují na poslech písní, instrumentálních skladbiček, poznávání různých hudebních nástrojů, rozlišování hudebních děl podle charakteru. Při rituálech pak můžeme uplatnit i zábavnou formu, kdy jednotlivec nebo skupina dětí zpívá ostatním, kteří poslouchají nebo vyjadřují hudbu pohybem a zároveň jsou motivováni k další činnosti (viz. sborník). Při rituálech využíváme různé druhy poslechových her: poslech – záznam pocitů; poslech a představy; poslech ticha; uspávkanky, ukolébavky apod.

Instrumentální činnosti

Kodejška (1991, s. 56) uvádí: „Instrumentální činnosti se uskutečňují především jako doprovody dětských písní a říkadla pomocí nástrojů Orffova instrumentáře. Měly by charakterizovat obsah říkadla nebo písně. Doporučuje se rozvíjet melodiku na pentatonickém základě, protože z ní vycházejí melodie mnoha říkadla, rozpočítadel i písní a v souhře nástrojů nedochází přitom k ostrým disonancím. Můžeme vycházet

z bohatého materiálu České Orffovy školy, P. Erbena a I. Hurníka.“ Instrumentální dovednosti v mateřské škole uplatňujeme při hře na tělo a především při hře na dětské hudební nástroje. V Orffově instrumentáři jsou zařazeny jak rytmické tak melodické nástroje. Mezi rytmické nástroje patří hůlky, tamburina, triangel, chřestidla, činel hraný paličkou, prstové činely a rolničky. Mezi melodické nástroje řadíme zvonkohru, metalofon a xylofon. Využíváme je k nejrůznějším rytmizacím a melodizacím říkadel, písniček a zpívaných rituálů. Jsou uzpůsobeny dětskému uživateli, vyznačují se snadnou ovladatelností. Melodické nástroje vydávají kvalitní tón, který vzniká úderem. Při doprovodu písniček můžeme využít k rytmizaci a melodizaci i různé náčiní, hračky a pomůcky: hra na pokličky, na vařečky, na kamínky, hra na hřeben překrytý kouskem papíru, hra na sklenice s vodou, na chřestidla, (s rýží, hrachem, čočkou v lahvi z umělé hmoty nebo v obalu z čokoládového vajíčka), různé bubnování a dialogy bubnování. Součástí instrumentálních činností jsou také rytmické hry. Holec (2001, s. 7) uvádí: „V nich se učíme rozlišovat různé zvuky. Sledujeme jejich kvalitu, původ, co je vydává, jejich intenzitu, vyčleňujeme zvuky hudební a nehudební. U tónů sledujeme jejich kvalitu, počátek a konec, odtud odvozujeme jejich délku, sílu, barvu. Sluchové hry se velmi dobře spojují s rytmickými hrami. V rytmických hrách jde o deklaraci textů dětských říkadel, pořekadel, přísloví, rozpočítadel, ale i textů písní.“ Rytmické hry, které zařazujeme do hudebních činností a ke zpívaným rituálům, mohou být: tleskání, dialogy tleskání, pleskání, dupání, ťukání, hra na tělo, hra rukou ve dvojicích, dirigent – dirigování orchestru.

1.1.9 Kompetence, ke kterým děti vedeme

Zařazováním zpívaných rituálů do organizace dne a roku vedeme děti, které ukončují předškolní vzdělávání, ke klíčovým kompetencím k učení, k řešení problémů, ke komunikativním kompetencím, k sociálním a personálním kompetencím a k činnostním a občanským kompetencím. Děti uplatňují získané zkušenosti v praktických situacích, učí se spontánně, ale i vědomě a hodnotí své osobní pokroky. Získávají elementární poznatky o světě lidí a kultuře a všímají si dění i problémů v bezprostředním okolí. Dokážou se vyjadřovat a sdělovat své prožitky a nálady různými i hudebními prostředky. Domlouvají se a spolupracují ve skupině a uplatňují základní společenské návyky. Dodržují dohodnutá a pochopená pravidla. Dokážou

rozpoznat a využívat vlastní silné stránky a mají smysl pro povinnost ve hře. Zajímají se o to co se kolem děje, jsou otevřené aktuálnímu dění. Ví, že není jedno, v jakém prostředí žijí, uvědomují si, že se svým chování na něm podílí a že je mohou ovlivnit.

1.2 Rituály

1.2.1 Definice

„Pojem „rituál“ vychází z latinského slova „ritualis“ (obřadný), které je odvozeno od latinského slova „ritus“ (obřad, obyčej), které označuje zvyklost projevující se v řeči, gestech a jednání, případně počínání podléhající určitým pravidlům a jsou realizované v určitém sledu.“ (Kunze, Salamander, 2011, s. 9)

1.2.2 Rituály v mateřské škole

Rituály v mateřské škole upevňují u dítěte pocit sounáležitosti, jistoty a bezpečí. V činnostech, které se pravidelně opakují, se dokážou zapojit i děti, které jsou bázlivé, nesmělé, uzavřené a mají problémy se zapojováním do řízených činností. Rituály jsou přínosem při řešení situací u dětí, které je řeší na základě nápodoby a opakování. Rituály v mateřské škole můžeme rozdělit na denní a roční. Denní (přechodové) rituály nám pomáhají při organizaci dne. Roční rituály nám připomínají oslavy, svátky a narozeninové rituály.

Eva Svobodová (2010, s. 93 - 94) upozorňuje na přínosy a rizika rituálů pro dítě: „Každý rituál přináší něco jiného (pocit přijetí, příležitost k rozvíjení řeči, rozvoj hudebnosti atd., ale současně všechny mají pro dítě některé společné významy, např. příjemné naladění, jistotu, že věci mají svůj řád, možnost uplatnění i pro méně aktivní a nesmělé děti, vytváření prosociálních vzorů a vztahů, budování pocitu příslušnosti ke skupině a sounáležitosti s ostatními dětmi, upevňováním určité zkušenosti, její přijetí a zvnitřnění aj.“ Mezi rizika Eva Svobodová (2010, str. 94) uvádí podbízivost a formálnost, neupřímnost, nevalná literární kvalita textů, příliš mnoho rituálů – přeorganizovanost dne, žádné rituály – zmatečnost.

Při organizaci dne a při denních přechodových rituálech vyhovuje v MŠ uplatňování různých říkadel, říkaček, písniček, popěveků a melodických chviliek. Děti

nenásilnou formou vedeme k další činnosti. To je důležité zvláště v adaptačním období, kdy některé nově příchozí děti reagují na změny činností pláčem. Přechodovými zpívanými rituály dojde nenásilnou formou ke spojení těchto činností. Denním rituálem se může stát utváření komunitního kruhu, přivítání, cinkání zvonečku nebo jednoduchá písnička, která vybízí děti k úklidu hraček nebo na přípravu pobytu venku, otvírání lesa, návrat do mateřské školy po pobytu venku, ukládání dětí před odpolední odpočinek.

Mezi roční rituály pak zařazujeme oslavu narozenin a svátků, Mikuláše, Vánoce, Velikonoce, Den maminek, Den dětí, aj.

1.2.3 Hudební činnosti jako součást zpívaných rituálů

Zpívané rituály doplněné o různé hudební činnosti nám napomohou k rozvoji pěveckých návyků a hudebnosti dětí. Můžeme při jejich realizaci uplatnit všechny hudební činnosti, pěvecké, poslechové, pohybové a instrumentální. Pokud učitelka doprovodí zpívaný rituál hrou na hudební nástroj, děti získávají melodický vzor a jednoduchou harmonii.

Děti učíme doprovodit zpívaný rituál základními pohyby, v tanečních hrách, při dramatizaci písní nebo pohybovou činností za doprovodu klavíru, dětských hudebních nástrojů nebo hudebních nahrávek. Zpívaným rituálem se může stát také pohybová hra, např. Kolo, kolo mlýnský, apod.

Poslechové činnosti, které dětem při zpívaných rituálech nabízíme je utváření zvuků na různé dětské hudební nebo netradiční rytmické nástroje, poslech zpěvu kamaráda nebo učitelky, poslech písní nebo instrumentálních skladbiček z CD.

Instrumentální dovednosti při zpívaných rituálech v mateřské škole se uplatňují při hře na tělo nebo při hře na dětské hudební nástroje z Orffova instrumentáře, kde jsou zařazeny jak rytmické tak melodické nástroje. Při doprovodu písniček můžeme využít k rytmizaci a melodizaci i různé netradiční rytmické nástroje, náčiní, hračky a pomůcky.

2. Praktická část

2.1 Cíle praktické části

Cílem praktické části je vytvoření sborníku zpívaných rituálů s uplatněním hudebních činností a s metodickým komentářem. Hudební ukázky vychází z lidové tvorby, texty písní jsou zaměřeny tak, aby mohly být využity jako zpívaný rituál. Některé písničky, koledovačky a koledy jsou lidové, některé autorské a některé zpívané rituály jsem složila sama. Součástí praktické části je DVD s ukázkami zpívaných rituálů, doplněných o hudební činnosti.

2.2 Metodický zásobník

2.2.1 Denní zpívané rituály

V organizaci dne a při činnostech, které děti MŠ v průběhu dne vykonávají, dochází ke zlomům v podobě a kvalitě vykonávaných činností. Toto je způsobeno výběrem rozličných aktivit, které děti v průběhu dne vykonávají. Mezi těmito aktivitami je třeba vytvářet různé formy přechodů, abychom děti vhodně motivovaly a aby mohly zvládat požadavky kladené na následující aktivitu. Eva Svobodová uvedla v roce 2011 na semináři v Gmündu na téma Rituály v mateřské škole: „Slouží dětem k lepší orientaci ve dni, dodává jistotu, že teď bude následovat to a potom ono, pravidelným chodem stabilizuje chod dne v mateřské škole, pomáhají překonat zmatek a stresové situace. Pomáhají prolomit komunikační bariéry, tvořit a utužovat pravidla, ujasňují vztahy ve skupině a pomáhají jednotlivci si v ní najít místo. Vzpomínka na některé rituály z mateřské školy nám zůstává a může nás ovlivňovat po celý život.“ K výzkumu rituálů v mateřské škole uvádí Michaels (Michaels in Švaříček, Šedřová a kol., 2007, s. 316) : „Jsou ztělesněné v prostoru a čase a mají inscenační podobu; jsou formalizované a vracejí se v stereotypní a opakující se podobě; jsou orámované, tj. oddělují se od předcházejícího kontextu například signalizovaným začátkem; jsou transformačně účinné, tj. účinkují tak, že způsobují změnu statusu nebo kompetence; jsou transcendentální, tj. jejich smysl a účel přesahuje vědomí těch, kteří ho vykonávají.“ Rituály v mateřské škole můžeme dětem zpestřit různými formami. Rituálem může být básnička, říkadlo, pohádka, ale třeba i zazvonění zvonečku nebo písnička, zpívaný rituál.

Zpívaný rituál k utváření komunitního kruhu

„Za jednu ze stěžejních metod budování bezpečného, důvěryhodného prostředí ve škole považujeme komunitní kruh. Pojem komunitní kruh vychází z pojmu komunita – společenství (není tedy odvozen od pojmu komunikace). Je to společné setkání v kruhu všech příslušníků určitého společenství, například třídy v mateřské nebo základní škole. Komunitní kruh není výukovou metodou, jeho posláním je v první řadě navození prožitku společenství a výměna informací, které se týkají našich postojů, názorů a pocitů. Aby komunitní kruh splnil své poslání, tj. napomáhal k vytvoření soudržnosti skupiny a bezpečného prostředí a přispěl ke kultivaci vztahů, musí se stát pravidelnou součástí života a dění ve škole.“ (Kopřiva, 2000, s. 1 – 2)

Práce v kruhu je zaměřena na osobnostně sociální výchovu, významným způsobem utváří pocit skupinové sounáležitosti, u dětí podporujeme pozitivní vztahy ve skupině. Utváření komunitního kruhu za pomoci zpívaného rituálu je vhodnou formou setkávání třídy. Je potřeba děti ke společnému rozhovoru, k činnosti a k navození atmosféry vhodně motivovat, například písničkou, zpívaným rituálem. Děti jsou nenásilnou formou přivedeny do atmosféry komunitního kruhu. Opakující se činnost pak nevyvolává u dětí negativní emoce z neznámého. Při hudebním ztvárnění pak můžeme využít některý z doprovodných Orffových nástrojů, nebo rolničky, zvoneček, nebo můžeme zpěv spojit s pohybem.

Zpívaný rituál k přivítání

Každodenní ranní pozdrav, přivítání v kruhu je dalším pravidelným rituálem mateřské školy. Děti se mohou přivítat dotykem, pohlazením, pozdravem nebo zpívaným rituálem - písničkou.

Pojď sem k nám

Autor: Mária Baginová, Helena Baginová

Do české verze zpracovala Renata Špačková (Kafomet, 2009)

Pojď sem k nám, podej mi ručičku,

Pojď sem k nám, usměj se trošičku,

Pojď sem k nám, mávám ti na pozdrav, sedni si se mnou teď.

Pojď sem k nám, najdi si přátele,

Pojď sem k nám, usměj se vesele,

Pojď sem k nám, poskoč si hošíčku, sedni si se mnou teď.

Pojď sem k nám, zatleskej nad hlavou,

Pojď sem k nám, utíkej přede mnou,

Pojď sem k nám, chytň se za ruce, sedni si a už sed'.

Tento zpívaný rituál je vhodné doplnit pohybovou činností. Děti s učitelkou předvádějí děj písničky po jednotlivých verších.

Zpívaný rituál vybízející děti k úklidu hraček

Dokončení hry a začátek úklidu hraček můžeme dětem zprostředkovat zpívaným rituálem - jednoduchou písničkou nebo zvonečkem. Děti si mohou zahrát roli učitelky a samy zazvonit na zvoneček nebo zazpívat jednoduchou písničku. Úklid hraček není u dětí oblíbenou činností, můžeme ji však zpříjemnit poslechem hudby. Poslechová činnost při úklidu hraček zklidní atmosféru třídy.

Zpívaný rituál vybízející děti k přípravě na pobyt venku

Přechodová období a příprava na pobyt venku bývají zvláště v adaptačním období pro nově příchozí děti stresovými a některé děti pláčou. Přechod od jedné činnosti k druhé můžeme zpříjemnit písničkou spojenou s pohybem.

Půjdem ven

Autor: Martina Marková

Půjdem ven, a tak rychle do šaten.

Obléknem si kalhoty, nazujem si boty.

Oblékneme mikiny nebo tlusté svetry.

Ještě bundu a čepici nebo tlustou beranici.

Rychle ven, ať si to dnes užijem.

Písničku spojíme s pohybovou činností. Děti předvádějí, co si budou oblékat.

Zpívaný rituál k otvírání lesa

Dobry den

Hudba a text: Martina Marková

Dobry den, dobry den, dneska máme hezký den.

Do lesa si dneska vyjdem, pozdravíme zvířátka,

Každý strom a každá houba, ví že jsou tu Koťátka.

Tento zpívaný rituál můžeme obměnit zpěvem potichu, doplněným o hru na tělo, např. ukazováčky rukou vyťukávají rytmus.

Zpívaný rituál při návratu do mateřské školy po pobytu venku

Školičko, otevři nám dveře

Hudba a text: Martina Marková

Školičko, školičko, otevři nám dveře.

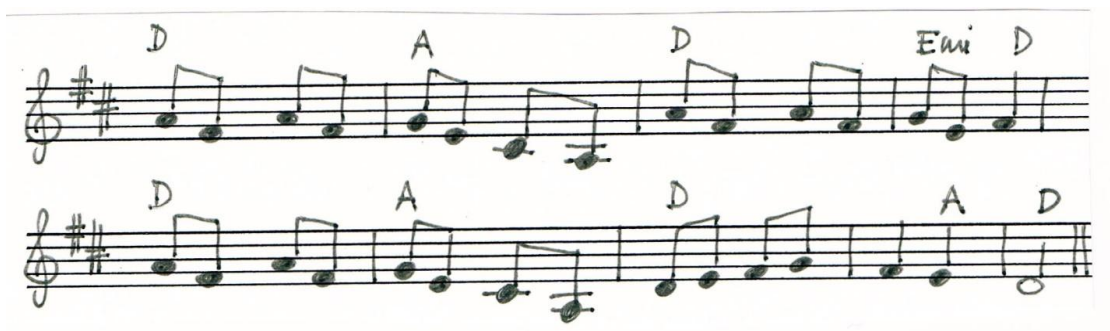
Školičko, školičko, do školky chcem jít.

Při tomto zpívaném rituálu můžeme obměnit pěvecké činnosti, poprvé písničku zazpíváme potichu a podruhé nahlas.

Zpívaný rituál při přípravě na odpolední odpočinek

Očka se mi zavírají

Hudba a text: Martina Marková

Očka se mi zavírají, pod peřinku se schovám.

Sladký sen už na mě čeká, s pohádkou už usílám.

2.2.2 Roční zpívané rituály

Oslavu narozenin a svátků

Hudba: Jaroslav Uhlíř

Text: Zdeněk Svěrák (Uhlíř, Svěrák; 2008, s.54)

The image shows a musical score for a song. It consists of six staves of music in G major, 4/4 time. The lyrics are written below the notes. The score includes various musical notations such as clefs, notes, rests, and dynamic markings like 'riten.' and 'Coda'. The lyrics are: Fran - ta má na-ro-ze-ni-ny, my má - me přá-ní je-di-ný: ště - stí, zdra - ví, ště - stí, zdra - ví, hlav-ně to zdra-ví. Dob - ré je, že jsi na-svě-tě, kouk - ni, jak rá-di má-me tě, ště - stí, zdra - ví, ště - stí, zdra - ví, hlav-ně to zdra-ví. Zved - ně-te čí - še do vel-ké vý-še, je ta-dy ví-na jak pro-ce-lý pluk, a pro-to ťuk - ne-me jed-nou, ťuk - ne-me dva-krát, ťuk - ne-me tři-krát, víc už a - ni ťuk! ště - stí, zdra - ví, ště - stí, zdra - ví, hlav-ně to zdra-ví!

2/ Lokni si jako krokodýl, budeš tu s námi o to dýl,

Štěstí, zdraví, štěstí, zdraví, hlavně to zdraví.

3/ Když už se člověk narodí, dej bůh, ať málo marodí,

Štěstí, zdraví, štěstí, zdraví, hlavně to zdraví.

Mikuláš

Čert a Káča

Hudba: Pavel Jurkovič

Text: Věra Provazníková (in Šottnerová, 2005; s. 105)

1. By-la jed-na Ká-ča, co se chtě-la vdát, Na krk mu sko-či-la,
čert to na ní vi-děl, šel s ní tan-co- vat.

do- ko-la s ním to-či-la. Na krk mu sko-či-la, do- ko-la s ním to-či-la.

2/ Čert se jí moc líbil, že byl rohatý, že měl v pekle teplo a byl bohatý.

Když nemoh na nohy, tahala ho za rohy. Když nemoh na nohy, tahala ho za rohy.

3/ Hned si chtěla Káča toho čerta brát. Pořád se ho ptala, jak moc ji má rád. Čert na to:
Pro tebe půjdu rovnou do nebe. Ble, ble ble, pro tebe půjdu rovnou do nebe.

Tento zpívaný rituál můžeme doplnit pohybovou činností a ztvárnit ho jako jednoduchý taneček v kruhu.

Vánoce

Vánoce

Hudba a text: Horová Ladislava (2010, s.114)

Procítěně

C G

1. Vo - ňa - vé cuk - ro - ví všem li - dem na - po - ví,
Zpí - vá - me ko - le - dy, u nás i u dě - dy,

G C

že je čas vá - noč - ní. (triangl)
má - me čas - vá - noč - ní.

G

Ref.: Všech no se lesk - ne a třpy - tí, (rolničky)

C (Ami)

na strom - ku svě - týl - ka sví - tí, (rolničky)

G (Dmi) (G) C

1. Je - ží - šek zá - vě - ji chvá - tá, (triangl) za chví - li
2. Je - žíš - ka za hře - je ves - ta, za chví - li

G C G C

bu - de tma, blí - ží se ho - di - na pá - tá. (triangl a rolničky)
bu - de tma, blí - ží se ho - di - na pá - tá.

Velikonoce

Jaro slaví svátek

Hudba a text: Horová Ladislava (2010, s.30)

Radostně

1. Sly - še - li jsme no - vi - nu vče - ra od zví - řá - tek,
Hol - ky da - jí po - ma - lu vej - ce do o - šat - ky,
u - dě - lá - me hos - ti - nu, ja - ro sla - ví svá - tek. Ref.: Ve - li - ko - no - ce,
hří - bě se dá do cva - lu, vlaš - tov - ky jsou zpát - ky.

Ve - li - ko - no - ce, sluní - č - ko si o - či my - je u nás v po - to - ce.

2. Upečeme beránka, nastříháme proutí

Ze chvíli už pomlázka vesele se kroutí.

Mazanec a koláče voní u všech vrátek,

Koledníci pojdte dál, jaro slaví svátek.

Ref. Velikonoce, Velikonoce, sluníčko si oči myje u nás v potoce. (opakujeme)

Při tomto zpívaném rituálu můžeme využít instrumentální činnosti a netradiční rytmické nástroje, dřevěná vajíčka (plochá) a řehťáčku.

Den matek

Maminka

Hudba a text: Horová Ladislava (2010, s.42)

Mírně

1. Každý den mě bu - dí ús - mě - vem a tep - lým ča - jem,
když mě dla - ně stu - dí, ve svých dla - ních za - hří - vá je...
Ma - min - ka má zla - tá u - če - še mi rá - no vla - sy,
i když prá - vě chvá - tá při zprá - vič - kách o po - ča - sí...
Ref.: Ma - min - ka mě rá - da má, já vím, já vím,
při - kry - vá mi zá - da má, když spím, když spím, po - fou - ká mi ko - le - na, co
s tím, co s tím, když je mí - vám o - dre - ná, já - vím.

G C Ami D7
G C Ami D7
G C Ami D7
G C Ami D7
G D C D
G D C D G D
C D G D G

Den dětí

Hudba a text: Horová Ladislava (2010, s.52)

Vesele

1. Dnes - ka je nám ve - se - le - ji, než nám jin - dy
2. Pís - nič - ka jde za pís - nič - kou jak hou - sát - ka

bý - vá, ba - lón - ky se ku - tá - le - jí, slun - ce na nás -
v trá - vě, no - tič - ka jde za no - tič - kou, dět - ský den je

ký - vá... Ba - lón - ky se ku - tá - le - jí je - den, dru - hý,
prá - vě... No - tič - ka jde za no - tič - kou, jed - na, dru - há,

tře - tí, dnes - ka je nám ve - se - le - ji, sla - ví - me den
tře - tí, pís - nič - ka jde za pís - nič - kou, sla - ví - me den

dě - tí. Ref.: Od rá - na jen sa - můj smích,
dě - tí.

za chvi - lič - ku jde - me ven, (pleskáni) v zá - vo - dech a

sou - tě - žích o - sla - ví - me dět - ský den. (pleskáni)

Autorka v této písni využívá hry na tělo, ale vhodné je i využití rytmických nástrojů Orffovy školy nebo netradiční rytmické nástroje.

2.3 Využití v praxi, praktické ukázky na DVD

Tuto práci jsem pojala tak, aby bylo možné její praktické využití. Vycházím z prostudované literatury, z dosavadní praxe a ze seminářů Prof. PhDr. Evy Jenčkové CSc. – Pohybové hry s hudbou a Evy Hurdové – Hry se zvuky a tóny. Zpívané rituály jsme si s dětmi vyzkoušeli (viz DVD) a využívání různých hudebních činností při zpívaných rituálech se mi velmi osvědčilo a dětem se líbí.

3. Výzkumná část

3.1 Téma výzkumu

Tématem výzkumu jsou zpívané rituály a možnosti využití hudebních činností při těchto rituálech. Dále pak jaké jsou možnosti získávání zdrojů těchto zpívaných rituálů. Tímto výzkumným šetřením chci přispět k vhledu do problematiky využívání zpívaných rituálů v kontextu dne a roku v mateřské škole.

3.2 Výzkumný problém

Zkoumaným problémem je využívání hudebních činností při zpívaných rituálech v mateřské škole v kontextu dne a roku. Jaké jsou možnosti zdrojů získávání zpívaných rituálů.

- Jaké hudební činnosti využívají učitelky mateřské školy při zpívaných rituálech?
- Jaké jsou možnosti zdrojů získávání zpívaných rituálů?

3.3 Stručné shrnutí dosavadního stavu řešené problematiky:

V mateřské škole jsou zařazovány zpívané rituály do školních a třídních vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání. Častěji jsou využívány zpívané rituály v kontextu roku. Při těchto rituálech se nejvíce uplatňují pěvecké a instrumentální činnosti, málo jsou zpívané rituály doprovázeny hrou na hudební nástroj. Zdroji zpívaných rituálů učitelek / učitelů jsou nejčastěji zpěvníky a dětské časopisy. Jen málokdy je využívána vlastní tvorba učitelů / učitelek.

3.4 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, zda jsou využívány zpívané rituály v kontextu dne a roku v mateřské škole a jaké hudební činnosti jsou využívány při těchto rituálech. Zjištění, jaké jsou možnosti zdrojů doplňování metodického zásobníku o zpívané rituály. Dále je cílem hlubší vhled do této problematiky, navázání na závěry výzkumu v dalších částech bakalářské práce.

Výzkumné otázky

- Jsou využívány zpívané rituály v organizaci dne a roku v mateřské škole?
- Jaké hudební činnosti využívají učitelky při zpívaných rituálech mateřské školy?

- Jaké zdroje využívají učitelky mateřské školy při doplňování metodického zásobníku o zpívané rituály?

3.5 Metodika výzkumu

Rozhodnutí o vzorku

Byla využita metoda graduální konstrukce vzorku s determinací a priori. Zkoumaný vzorek byl omezen pouze na učitele a učitelky mateřských škol.

Výběr metod sběru dat pro výzkum

Výzkumný soubor, sběr informací a dat byl získáván metodou snowball. Omezen byl možností využití v mateřské škole a metodou Grounded Theory neboli zakotvená teorie. Tento proces sběru a analýzy dat byl ukončen v okamžiku saturace, tedy v okamžiku, kdy již nebylo možné nalézt žádné nové nebo významné údaje.

Organizace a průběh

V přípravné části výzkumu bylo nutné se orientovat v literatuře zaměřené na hudební činnosti v MŠ, edukaci a pedagogiku. Zúčastnila jsem se proto dvou seminářů k hudebním činnostem v mateřské škole, semináře Prof. PhDr. Evy Jenčkové CSc. – Pohybové hry s hudbou a Evy Hurdové – Hry se zvuky a tóny. Následovalo zjištění výzkumných sond v dané oblasti. Dalším krokem bylo stanovení a vymezení tématu, cílů, metod a technik, úkolů, předmětů a stanovení hypotéz. Vznikaly jednotlivé okruhy otázek pro získání informací k cíli výzkumu. Byla stanovena kritéria pro vyhodnocení všech částí výzkumné sondy. Ke spolupráci bylo osloveno třicet šest respondentů, učitelek a jeden učitel mateřské školy. Tímto končila přípravná fáze výzkumné sondy a následovala fáze šetření, prováděná formou rozhovorů. V závěrečné fázi jsem zpracovávala získaná data. Ta jsou přehledně vyhodnocena v podobě tabulek a grafů. Následovala interpretace výsledků a závěry z výzkumu.

3.6 Výsledky šetření

Vyhodnocovala jsem výsledky šetření, které bylo provedeno u třiceti pěti učitelek a jednoho učitele mateřské školy. Všechny učitele jsem nejprve seznámila s výzkumnou problematikou. Sběr informací nebyl ovlivněn žádnou skutečností.

Tabulka výsledků výzkumu na otázky

- Jsou využívány zpívané rituály v kontextu roku v mateřské škole?
- Jaké hudební činnosti jsou využívány při zpívaných rituálech v kontextu roku?

		Vyjádření v %	Vyjádření počtem
1.	Zpívané rituály využívá v kontextu roku	100 %	36
2.	Při zpívaných rituálech v kontextu roku využívá poslechové činnosti	83 %	30
3.	Při zpívaných rituálech v kontextu roku využívá pěvecké činnosti	100 %	36
4.	Při zpívaných rituálech v kontextu roku využívá pohybové činnosti	97 %	35
5.	Při zpívaných rituálech v kontextu roku využívá instrumentální činnosti	97 %	35
6.	Při zpívaných rituálech v kontextu roku využívá doprovod na hudební nástroj	56 %	20
7.	Při zpívaných rituálech v kontextu roku využívá netradiční doprovodné nástroje	11 %	4

- Jsou využívány zpívané rituály v kontextu dne v mateřské škole?
- Jaké hudební činnosti jsou využívány při denních zpívaných rituálech?

		Vyjádření v %	Vyjádření počtem
1.	Zpívané rituály v kontextu dne využívá	50 %	18
2.	Při denních zpívaných rituálech využívá poslechové činnosti	47 %	17
3.	Při denních zpívaných rituálech využívá pěvecké činnosti	50 %	18
4.	Při denních zpívaných rituálech využívá pohybové činnosti	50 %	18
5.	Při denních zpívaných rituálech využívá instrumentální činnosti	28 %	10
6.	Při denních zpívaných rituálech využívá doprovod na hudební nástroj	22 %	8
7.	Při denních zpívaných rituálech využívá netradiční doprovodné nástroje	3 %	1

- Jaké zdroje využívají učitelky mateřské školy při doplňování metodického zásobníku o zpívané rituály?

		Vyjádření v %	Vyjádření počtem
1.	Využívá zpěvníky a knihy	100 %	36
2.	Využívá časopisy	61 %	22
3.	Skládá vlastní zpívané rituály	0 %	0
4.	Píše vlastní text na lidovou písničku, které slouží jako zpívaný rituál	3 %	1
3.	Využívá www.stránky	17 %	6
4.	Využívá školení a přednášky	28 %	10
5.	Využívá metodického zásobníku kolegyně	8 %	3

Pokud se podíváme na shrnující tabulky, zjistíme, že ve všech mateřských školách jsou využívány zpívané rituály v kontextu roku. Při rozhovorech s učitelkami / učitelem jsem zjistila, že jsou při nich využívány různé hudební činnosti, nejčastěji pěvecké a pohybové, málo je pak využíváno zpívaných rituálů s doprovodem učitelky na hudební nástroj a velmi málo jsou využívány netradiční doprovodné nástroje. Zpívané rituály v kontextu dne jsou pak využívány pouze polovinou učitelek / učitelů mateřských škol. Při těchto zpívaných rituálech jsou málo využívány instrumentální činnosti, doprovod učitelky na hudební nástroj a téměř vůbec nejsou využívány instrumentální činnosti s netradičními rytmickými nástroji.

Rozhovory s učitelkami / učitelem k výzkumu jsem dále zjistila, že je málo zdrojů doplňování metodického zásobníku o zpívané rituály s využitím hudebních činností v kontextu roku. Nejvíce jsou využívány zpěvníky: Já, písnička a zpěvníky Z. Svěráka a J. Uhlíře. Nejistila jsem ani jeden zdroj denních zpívaných rituálů s využitím hudebních činností. Při doplňování metodického zásobníku o zpívané rituály učitelky / učitel v dvaceti dvou případech využívají dětských časopisů, nejčastěji časopisy Sluníčko, Pastelka a Méďa Pusík. Žádná z učitelek / učitel neskládá vlastní zpívané rituály s využitím hudebních činností a pouze jedna učitelka píše vlastní texty na lidové písničky. Ke zdrojům doplňování metodického zásobníku o zpívané rituály s hudebními činnostmi pouze pět učitelek a jeden učitel uvedl, že využívá www.stránek, nejčastěji Metodický portál pro MŠ a Google. Dále deset učitelek uvedlo, že využívá k získávání nových zdrojů zpívaných rituálů školení a semináře. Dotazovaní nejvíce využívali

semináře Prof. PhDr. Evy Jenčkové CSc. a většina dotazovaných uvedla, že je pořádáno málo seminářů na doplnění metodického zásobníku o zpívané rituály s využitím hudebních činností. Pouze tři učitelky uvedly, že k získání nových zpívaných rituálů využívá metodický zásobník své kolegyně nebo školní zásobník.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou využití zpívaných rituálů v mateřské škole a uplatněním hudebních činností při těchto rituálech. Uvedla jsem teoretické poznatky vlivu hudby na rozvoj dítěte, k čemu hudba děti vede. Dále jsem se zaměřila na specifika hudebních činností v předškolním vzdělávání. Vycházela jsem z výzkumného šetření využívání zpívaných rituálů v kontextu dne a roku v mateřské škole a výzkumu možností zdrojů zpívaných rituálů. Zpívané rituály v mateřské škole mají velmi významnou roli. Jsou více využívány v kontextu roku a často jsou zařazovány do školních a třídních vzdělávacích programů. Učitelkami jsou pak obohacovány o různé hudební činnosti. Zpívané rituály v kontextu dne jsou v mateřské škole využívány méně často. Dle výzkumu je patrné, že učitelkám, učitelům chybí dostatek zdrojů těchto rituálů, při kterých by byly využity hudební činnosti. V praktické části jsem pak navázala na výsledky šetření, zde jsem zařadila sborník zpívaných rituálů s hudebními činnostmi a jeho využití v mateřské škole. Ve sborníku jsou uvedeny zpívané rituály z lidové tvorby, autorské písně, některé zpívané rituály jsem napsala sama. Praktická část je doplněna o DVD, kde jsou ukázky využití zpívaných rituálů.

Zpracováním bakalářské práce jsem si rozšířila pedagogické znalosti a vědomosti v oblasti hudebních činností. Pokusila jsem se o zpracování, které by bylo možné uplatnit v praxi a mohlo být studijním materiálem pro budoucí učitele, učitelky mateřských škol.

Seznam literatury

- Adamovská, Marie. *Děti a slušné chování aneb vyprávění kočky Justýny*. Praha: Rotag, 2005. ISBN 80-903175-5-3
- Bowie, F. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-378-9,
- Dvořáková, Hana. *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Raabe, 2006. ISBN 80-86307-27-1
- D'andrea, Floriana. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-232-7
- Holas, Milan. *Hudební pedagogika v profesionální hudební výchově*. Praha: Hudební fakulta AMU, 1995. ISBN 80-85883-08-2
- Holec, Jan. *Metodické listy pro předškolní vzdělávání*. listopad 2001
- Horáčková, Jaroslava. *Zpívejme si, zpívejme 3*. Frýdek-Místek: Šot, 2001
- Horová Ladislava. *Ve školce je bezva*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-694-0
- Jenčková, Eva. *Sváteční chvílky nejen pro maminky*. Hradec Králové: Tandem, 2012. ISBN 978-80-86901-12-1
- Jenčková, Eva. *Hody, hody, doprovody*. Hradec Králové: Tandem, 2012. ISBN 978-80-903115-6-3
- Klazarová, Lada. *Ranní komunitní kruh in Kafomet pro mateřské školy*. Třebíč: Infra – Ing. Petr Hodek, 2004. ISBN 80-86666-21-2
- Jeřábková, Eva; Lazarová, Jasna; Ruml, Jiří. *Od jara do zimy*. Praha: Rotag, 2002. ISBN 80-901182-9-1
- Kodejška, Miloš. *Hudební výchova dětí předškolního věku II*. Praha: Univerzita Karlova, 1991. ISBN 80-7066-488-6
- Kopřiva, Pavel. *Komunitní kruh a škola*. časopis Ratolest: únor 2000

Kulhánková, Eva. *Hudebně pohybová výchova*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-730-5

KUNZE, P.; SALAMANDER, C. *Malé děti potřebují rituály*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3405-4

Maňáková, Marie. *Naladte si hlásky*. Trutnov: vydavatelství PRATR, 1998.

Mertin, Václav; Gillernová, Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8

Opravilová, Eva; Gebhartová, Vladimíra. *Jaro v mateřské škole*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-210-6

Raková, Milena; Štíplová, Ljuba; Tichá, Alena. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-543-1

Schack, Gerd; Schnacková, Kirsten. *Antistresové rituály*. Mnichov: EMINEM, 2004. ISBN 80-7281-229-7

Smolíková, Kateřina a tým autorů. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: 2004.

Svobodová, Eva a kol. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál, 2004. ISBN 978-80-7367-774-9

Šimanovský, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178264-5

Šottnerová, Dagmar. *Jaro*. Olomouc: Rubico, 2007. ISBN 978-80-7346-074

Šottnerová, Dagmar. *Zima*. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-059-9

Šottnerová, Dagmar. *Vánoce*. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-041-6

Šottnerová, Dagmar. *Adventní čas*. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-050-5

Švaříček, Roman; Šedová, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

Uhlíř, Jaroslav; Svěrák, Zdeněk. *Zpěvník*. Praha: Fragment, 2008.
ISBN 978-80-253-0666-6

Přílohy

Seznam použitých příloh:

Fotodokumentace

Doplnění metodického zásobníku

Fotodokumentace

Obr.1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr.6

Doplnění metodického zásobníku

Zpívané rituály k utváření komunitního kruhu

Kruh

Autor: Marie Maťáková (1998, s. 21)

- 1/ Ať jsi holka nebo kluk, udělej tu se mou kruh,
naučím tě chodit, stát, pojd' si se mnou, pojd' si hrát.
- 2/ Když je dobrá nálada najdi si kamaráda,
zatleskej, zadupej, kamarádům ruku dej.

Při tomto zpívaném rituálu můžeme využít pohybových činností a využít ji jako pohybovou hru:

Ať jsi holka nebo kluk, udělej tu se mou kruh – děti se volně pohybují a utvoří kruh

naučím tě chodit, stát, pojd' si se mnou, pojd' si hrát – na stát se zastaví ve „štronzu“

Když je dobrá nálada najdi si kamaráda - ruce v bok, otáčí trupem do rytmu

zatleskej, zadupej, kamarádům ruku dej – zatleskají a zadupají do rytmu, podají kamarádovi ruce

Kolo

Autoři: Jarmila Jeřábková, Jasna Lazarová, Jiří Ruml (Lazarová, Jeřábková, Ruml; 2002, s.14 – 15)

The image shows a musical score for the song 'Kolo'. It consists of four staves of music in a 2/4 time signature, written in treble clef. The first staff has a key signature of one sharp (F#) and includes chords C, F, and C. The second staff includes a chord F. The third staff includes chords C7, F, G, and F. The fourth staff includes a chord F and ends with a double bar line. The melody is simple and rhythmic, typical of a folk song.

1/	Halí, halí, všichni malí
kolo točit pomáhali.
Chytili se za ručičky
kolo točili.
i ten velký, i ten malý,
kolo točit pomáhali,
i ten velký, i ten malý,
kolo točili.	2/	Halí, halí, všichni malí
kolo točit pomáhali.
Chytili se za ručičky
kolo točili.
i ten velký, i ten malý,
kolo točit pomáhali,
i ten velký, i ten malý,
kolo rozbili.
3/	Halí, halí, všichni malí kolo točit pomáhali.
Chytili se za ručičky, kolo točili.
i ten velký, i ten malý kolo točit pomáhali,
i ten velký, i ten malý, kolo spravili.		

Při této písničce můžeme využít pohybové činnosti. Jeden z nápadů uvádí autorka. Pohybové činnosti však můžeme různě obměňovat nebo i zjednodušit podle věku dětí.

1. sloka

1. - 2. takt: čtyři kroky zmenšují děti kruh a současně v rytmu písničky tleskají

3. - 4. takt: čtyřmi kroky ustupují nazad

5. - 8. takt: jako 1. – 4. Takt

9. - 12. takt: děti se vezmou za ruce a běhovými kroky otáčejí kolo vpravo. Zastaví se.

13. - 16. takt: drobnými cvalovými kroky točí kolo stejným směrem.

17. - 20. takt: totéž na opačnou stranu (jako 13. – 16. takt)

2. sloka jako sloka první

V závěru děti uvolňují ruce a sedají si na zem – popřípadě leh na záda a zpět do sedu.

3. sloka

1. - 4. takt: děti v sedu tleskají

5. - 8. takt: naznačují drobnými údery pěstí o zem nebo údery pěstí do dlaně spravování kola.

9. - 13. takt: děti rychle vstanou, vezmou se za ruce, točí kolo běhovými kroky, zastaví se.

13. - 20. takt: jako v 1. sloce

Pohybové činnosti při zpívání rituálu si můžeme i zjednodušit dle vlastní fantazie.

Zpívaný rituál k přivítání

Začínáme spolu

Autor: Jaroslava Horáčková (2001, s. 2)

Děti, děti, pojdte sem, dokola si sesednem.

Za ruce se uchopíme, vzájemně se pozdravíme,

popřejem si, ať máme všichni hezký den.

Zpívaný rituál vybízející děti k přípravě na pobyt venku

Sluníčko se venku směje

Autor: Martina Marková

Sluníčko se venku směje, počasí nám dneska přeje,

tak se rychle obléknem, pojdme děti, pojdme ven.

Zpívané rituály při přípravě na odpolední odpočinek

Ukolébavka

Hudba: Petr Eben

Text: Václav Čtvrtek (in Šottnerová, 2007, s. 112)

1/ Spi, má malá, spí už včela na medovém polštářku,

lípa ze sna vůní dýchá, spinkej taky, buď už zticha, hou, hou, houpy hou.

2/ Spi, má malá, noc utkala z hvězdných nitek plátýnko,

šiju, šiju ti košilku, spinkej taky, aspoň chvilku, hou, hou, houpy hou.

3/ Spi, má malá, jako včela na medovém polštářku,

košilku má z hvězdných nití, na knoflících měsíc svítí, hou, hou, houpy hou.

Při tomto zpívaném rituálu můžeme využít instrumentální činnosti a ke zpěvu připojit hru na zvoneček, rolničky nebo triangl.

Až, chlapečku, zavřeš víčka

Autor hudby: Petr Jurkovič

Autor textu: Jaroslav Seifert (in Šottnerová, 2007, s. 113)

- 1/ Až, chlapečku, zavřeš víčka, vyskočíš si na koníčka. A koníček spí.
- 2/ Na louce je plno květin, pojeděš s ním do kopretin. Kopretiny spí.
- 3/ Pojedeš s ním k černé skále po silnici u maštale. Černá skála spí.
- 4/ Jiskry srší od podkůvek, pojeděš s ním do borůvek. A borůvky spí.
- 5/ Krásná paní drží vlečku, sbírá si je do džbánečku. A džbáneček spí.
- 6/ A pod skálou voda hučí, vezmu tě zas do náručí. A chlapeček spí.

K tomuto zpívanému rituálu můžeme využít poslechové činnosti. Zpěv učitelky nebo předškoláků doplníme pohybovými činnostmi: děti sedí na lehátku a na „spí“ si položí hlavičku na stranu na sepjaté ruce.

Halí belí

Autor hudby: Petr Jurkovič

Autor textu: Jiří Žáček (in Šottnerová, 2007, s. 113)

- 1/ Halí, belí, halí, belí, já mám slona pod postelí.
Je to slůně kapesní, ale za to hodně sní.
- 2/ Halí, belí, halí, belí, čím ho krmí? Petrželí.
Spořádá jí hromadu, pak se svalí dozadu.
- 3/ Já mám slona pod postelí, vejde se tam skoro celý.
Jenom chobot čouhá ven, když mi přeje: Dobrý den!

Tato písnička je velmi veselá a hravá, můžeme při ní využít instrumentální činnosti a netradiční rytmičné nástroje, např. kinder – vajíčka naplněná rýží. Zpívat jí budeme před přípravou na odpolední odpočinek.

Zamkni očka

Autor hudby: Vladimír Tichý

Autor textu: Věra Borská (in Šottnerová, 2007, s. 112)

- 1/ Až spočítáš všechny dírky a knoflíky u košilky,
zavři očka, zamkni je... A co s klíčky? Dej mi je.
- 2/ Jemně cinkli cinkilinky, žes je schoval u maminky.
U mámy je bezpečí – opravdu tvé největší.

Při tomto zpívaném rituálu využijeme poslechových činností. Písničku zpívá učitelka, chodí mezi lehátky a dítě, které je připravené k odpolednímu odpočinku a přikryté, pohladí.

Kolíbačka

Lidová (in Šottnerová, 2007, s. 112)

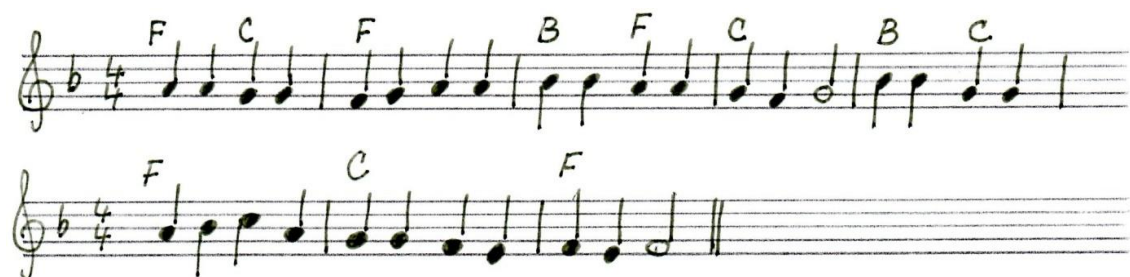
- 1/ Kolíbej, Janku, tu naší Zuzanku.
- 2/ Maminka je v lese, oříšky tam třese.
- 3/ Až natřese košíček, přinese ti oříšek.

Tento zpívaný rituál můžeme doplnit pohybovou činností. Děti sedí na lehátku, zpívají písničku spolu s učitelkou a předvádějí do rytmu kolíbání miminka.

Uspávanka

Autor hudby: P. Jistel

Autor textu: A. Linhová (in Šottnerová, 2007, s. 113)

- 1/ Zavři oči, zavři víčka, přiletí hned pohádka,
přes růžově modrá sklíčka, objeví se zahrádka.
- 2/ Na zahrádce plné kvítí princezna se prochází,
motýla si lehce chytí, položí jej do dlaní.

- 3/ Od potoka větřík vane, zázrak palouk ozáří,
z motýla se mladík stane, spolu tiše odchází.
- 4/ Otevř oči, otevř víčka, už skončila pohádka,
přes růžově modrá sklíčka, ztratila se pohádka.

Zpěv tohoto rituálu můžeme obohatit o doprovod na hudební nástroj.

Sen už sedá na peřínku

Autor hudby: Eva Jenčková

Autor textu: Jiří Žáček (in Jenčková, 2012, s. 35)

The image shows a musical score for the song 'Sen už sedá na peřínku'. It consists of three staves of music in 3/4 time, marked 'Zvolna' (Ad libitum). The key signature has one flat (B-flat). The lyrics are written below the notes. Chords are indicated above the staff: G, C, F, C, F, C, G, C, F, C, G, C.

Ha - lí, be - lí, spin-kej, syn - ku, sen už
se - dá na pe-řin - ku. Sen má ča-ro-děj-nou
moc, za - vři o - či, do-brou noc.

- 2/ Sen ti splní každé přání,
trvá jenom do svítání,
možná se ti také zdám,
abys nebyl ve snu sám.

Zpívané rituály k přípravě na odpolední odpočinek jsou skvělou možností k uplatnění poslechových činností, využijeme poslechu zpěvu učitelky doplněný o hru na nástroj. (např. klavír, kytara nebo triangl, rolničky)

Roční zpívané rituály

Mikuláš

Čertíci ťukají na dveře

Hudba a text: Horová Ladislava (2010, s. 100)

The musical score is written on three staves in G major (one sharp) and 3/4 time. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp. The melody consists of quarter notes and half notes. Above the staff are the chord symbols D, A, and D. Below the staff are two lines of lyrics: '1. Čer-tí - ci ťu - ka - jí na dve - ře, há - dej - te,' and '2. Čer-tí - ci ťu - ka - jí na vrát - ka, ja - ko vlk'. The second staff continues the melody with chord symbols A and D above it. The lyrics are 'kdo - pak jim o - tev - ře... Mi - ku - láš s an - dě - lem' and 'na bí - lá kůz - lát - ka... Mi - ku - láš s an - dě - lem'. The third staff has chord symbols (Hmi), (Emi), A, and D above it. The lyrics are 'tvá - ří se ve - se - le, čer - tí - ci ťu - ka - jí na dve - ře.' and 'tvá - ří se ve - se - le, čer - tí - ci ťu - ka - jí na vrát - ka.'

2/ Čertíci ťukají na vrátka, jako vlk na bílá kůzlátka...

Mikuláš s Andělem, tváří se vesele, čertíci ťukají na vrátka.

K tomuto zpívanému rituálu můžeme připojit instrumentální činnosti a využít Orffovy nástroje, např. dřívka, drhla aj.

Vánoce

Na Vánoce dlouhý noce

Hudba a text: lidová koleda, (in Šottnerová, 2004, s. 105)

1. Na Vá-no-ce dlou-hý no-ce, bý-vá vel-ká chu-me-li-ce. Hej, hej,
ko-le-da, hej, ko-le-da, ko-le-da.

2. Pacholek v stodole mlátí, až sez toho zimou klátí. Hej, hej, koleda...

Tuto koledu můžeme obohatit o pohybové činnosti. Děti chodí po kruhu přesně do rytmu houpavým krokem.

Z jedné strany chvojka

Hudba a text: lidová koleda, (Šottnerová, Dagmar; 2004, s. 98)

1. Z jed-né stra-ny chvoj-ka, z dru-hé bo-ro-věn-ka, pás-li ov-ce
pas-tuš-ko-vé, jed-li ka-ši z hrn-ka. z hrnka.

2/ Přiletěl k ní anděl, aby jí pověděl, že se Kristus Pán narodil, aby každý věděl.

3/ Oni nemeškali, hned tam pospíchali, k Ježíškovi do Betléma, za krále ho zvali.

4/ A my, hoši malí, rádi bychom brali koledičku na ručičku, kdybyste nám dali.

Tuto koledu můžeme doplnit o instrumentální činnosti a hru na Orffovy nástroje. Nástroje můžeme střídát po slokách.

Ten vánoční čas

Hudba a text: lidová, (in Šottnerová, 2004, s. 100)

Musical score for the song "Ten vánoční čas". It consists of two staves of music in a single system. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a common time signature (C). The melody is written on a five-line staff with a treble clef. The lyrics are written below the notes. The second staff continues the melody and includes a double bar line at the end. The lyrics are: "Ten vá-noč-ní čas doč-ka-li jsme zas, ptáč-ko-vé li- bě zpí-va-jú, pas-tuš-ko-vé vy-tru-bu-jú, co to no-vé-ho, ne-slý-cha-né-ho."

V této vánoční písničce můžeme využít instrumentální činnosti a hru na triangel nebo na rolničky.

Vánoční večer

Text: A.Linhová

Hudba: P.Jistel (in Šottnerová, 2004, s. 109)

Musical score for the song "Vánoční večer". It consists of a single staff of music in a single system. The staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The melody is written on a five-line staff with a treble clef. The score ends with a double bar line.

1/ Vánoční sníh jiskří krajinou, mráz pospíchá cestičkou bílou.

2/ Houslový tón tichem proniká, přírodou zní štedrá muzika.

3/ Stříbrný smích zvonkem zacinká, to usíná dítě v peřinkách.

Masopust

Masopust držíme

Hudba a text: lidová (in Šottnerová, 2005, s. 105)

1. V do-brém jsme se se-šli, v do-brém se ro-zej-dem, po-spo-

lu. Dři-ve než se ro-ze-jdem, ješ-tě so-bě za-pě-jem, po-spo- lu.

2/ Spolu pijem, jíme, nic se nevadíme, pospolu. Proč bychom se hádali, když jsme se tak shledali, pospolu.

3/ Masopust držíme, nic se nevadíme, pospolu. Proč bychom se hádali, když jsme se tak shledali, pospolu.

4/ V dobrém jsme se sešli, rádi jsme se našli, pospolu. Dříve než se rozejdem ještě sobě připijem, poznovu.

Při masopustu bývá plno veselí. Tento zpívaný rituál můžeme doplnit o instrumentální činnosti a hru na bubínky a tamburíny.

Karneval nechodí potichu

Hudba a text: Horová Ladislava (2010, s.126)

Radostně

1. Kar-ne - val ne - cho - dí po - ti - chu, (rytmické nástroje) kar-ne - val
2. Za - zní a hned mám chuť tan-co - vat, za - zní a

vo - ko - lí zna - jí, (rytmické nástroje) po kap - sá - ch no - sí - vá
hned mám chuť ská - kat, na hra - dě mů - žu si

mu - zi - ku, (rytmické nástroje) z ka - pes mu pís - nič - ky hra - jí.
kra - lo - vat, jé, to je bá - ječ - ný ná - pad.

(rytmické nástroje) Ref.: Kdo by se bál, kdo by se
Ref.: Kdo by se bál, kdo by se

bál, za co chci, mů - žu jít na kar - ne - val.
bál, za chví - li po - spí - chám na kar - ne - val.

2/ Zazní a hned mám chuť tancovat, zazní a hned mám chuť skákat,

Na hradě můžu si kralovat, jé to je báječný nápad.

Ref. Kdo by se bál, kdo by se bál, za co chci můžu jít na karneval,

Kdo by se bál, kdo by se bál, za chvíli pospíchám na karneval,

V této písničce uvedla autorka využití instrumentálních činností s rytmickými Orffovými nástroji. Můžeme využít i netradiční rytmické nástroje.

Masopust držíme

Hudba a text: lidová (in Informatorium 2/2012, s. 28)

1. Ma - so - pust dr - ží - me, nic se ne - va - dí - me
2. V dob - rém jsme se se - šli, rá - di jsme se na - šli

po - spo - lu. Proč by - chom se há - da - li,
po - spo - lu. Dří - vě než se ro - ze - jdem,

když jsme se tak shle - da - li po - zno - vu.
ješ - tě so - bě při - pi - jem po - zno - vu.

Skákej, medvěde

Hudba a text: lidová (in Informatorium 2/2012, s. 28)

Rázně

Ská - kej, med - vě - de, čert pro tě je - de, s drá - to - va - ným

mě - chem sto - jí za o - ře - chem, s drá - to - va - ným ta - lí - řem

bu - deš v pek - le ma - lí - řem, hu - ja, hu - ja - já, bá - by do chlí - va.

Velikonoce

Chodí kvočna po dvoře

Hudba a text: Kamila Čížková (in Jenčková, 2012, s.32)

Mírně rychle

Cho-dí kvo-čna po dvo-ře, ve-se-le si krá-ko-ře
a ku-řá-tka za ní na jar-ní zo-bá-ní.

The image shows a musical score for the song 'Chodí kvočna po dvoře'. It consists of two staves of music in G minor (one flat) and 2/4 time. The tempo is marked 'Mírně rychle'. The first staff contains the first four measures of the melody, with lyrics 'Cho-dí kvo-čna po dvo-ře, ve-se-le si krá-ko-ře'. The second staff contains the next four measures, starting with a measure rest of 5 measures, with lyrics 'a ku-řá-tka za ní na jar-ní zo-bá-ní.' Chords B, E♭, and F are indicated above the notes.

2/ Kvočna volá kokoko! Nechodíte mi daleko.

Hrabte u chodníčka, hledejte zrníčka.

3/ Chodí pipku zahradou, nikde zrnka nenajdou.

Musí jim je sama hledat jejich máma.

4/ S když najde, zavolá, seběhnou se dokola.

Dobře je tu s námi kolem naší mámy.

Já jsem malej koledníček

Lidová koleda od Miletína (in Jenčková, 2012, s. 18)

lancečně

Já jsem ma - lej ko - le - dní - ček, te - ti - čko,
5 při - šel jsem k vám pro čer - ve - ný va - jí - čko.
9 Pro va - jí - čko čer - ve - ný, pro ko - lá - ček bí - lý,
13 jak - pak se vám, te - ti - čko, ko - le - dní - ček lí - bí?

2/ Já jsem malej koledníček, strejčku, vytáhněte z vaší kapsy grešličku.

Koledníčkovi dejte, nic se mu nesmějte, on vám za to poděkuje srdečně.

3/ Urodí se vám na poli i doma, budete mít co vyhánět ze dvora,

Z maštale hříbátko, ze chlívka telátko, z toho chlívka nejmenšího jehňátko.

Při těchto zpívaných rituálech můžeme využít instrumentální činnosti a doprovod na netradiční rytmické nástroje, dřevěná vajíčka a řehtačku.

Den matek

Aby svět byl v pořádku

Hudba: Eva Jenčková

Text: Jiří Žáček (in Jenčková, 2012, s. 12)

The image shows a musical score for the song 'Aby svět byl v pořádku'. It consists of three staves of music in 6/8 time, marked 'Tanečně' (Dance-like). The key signature has one flat (B-flat). The lyrics are written below the notes. The first staff starts with a treble clef and a 6/8 time signature. The second staff has a '3' above the first measure. The third staff has a '6' above the first measure. The lyrics are: 'K če - mu jsou hol - ky na svě - tě? A - by z nich by - ly ma - min - ky, a - by se pě - kně u - smá - ly na to - ho, kdo je ma - lin - ký.'

2/ Aby nás měl kdo pohladit

A vyprávět nám pohádku.

Proto jsou tady maminky,

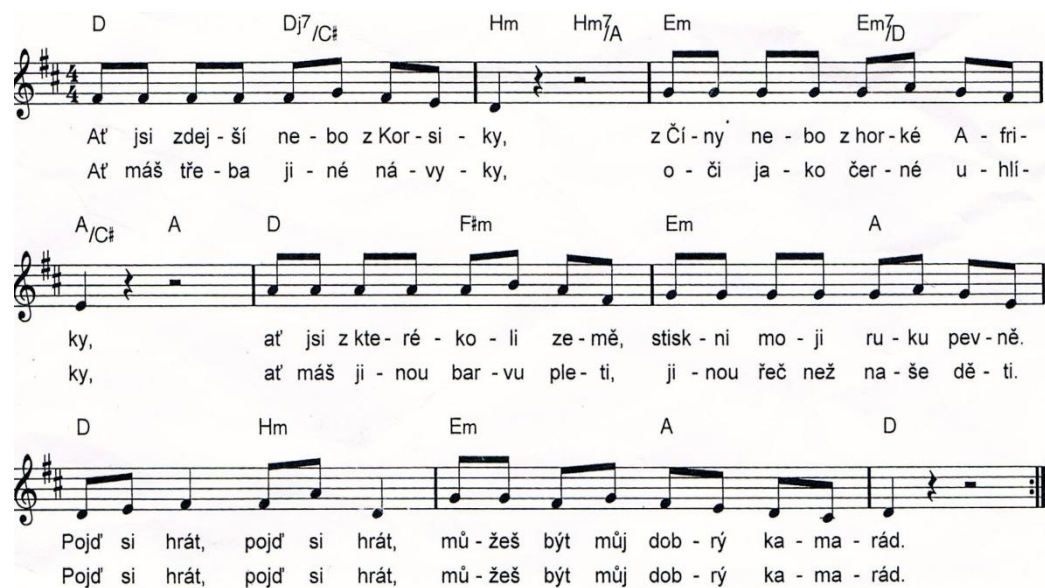
Aby náš svět byl v pořádku.

Den dětí

Kamarád

Hudba: Stanislav Chudoba

Text: Marie Adamovská (in Adamovská, 2005, s.33)

D D⁷/_{C#} Hm Hm⁷/_A Em Em⁷/_D

At' jsi zdej - ší ne - bo z Kor - si - ky, z Čí - ny ne - bo z hor - ké A - fri -
At' máš tře - ba ji - né ná - vy - ky, o - či ja - ko čer - né u - hlí -

A/_{C#} A D F#m Em A

ky, at' jsi z kte - ré - ko - li ze - mě, stisk - ni mo - ji ru - ku pev - ně.
ky, at' máš ji - nou bar - vu ple - ti, ji - nou řeč než na - še dě - ti.

D Hm Em A D

Pojd' si hrát, pojd' si hrát, mů - žeš být můj dob - rý ka - ma - rád.
Pojd' si hrát, pojd' si hrát, mů - žeš být můj dob - rý ka - ma - rád.